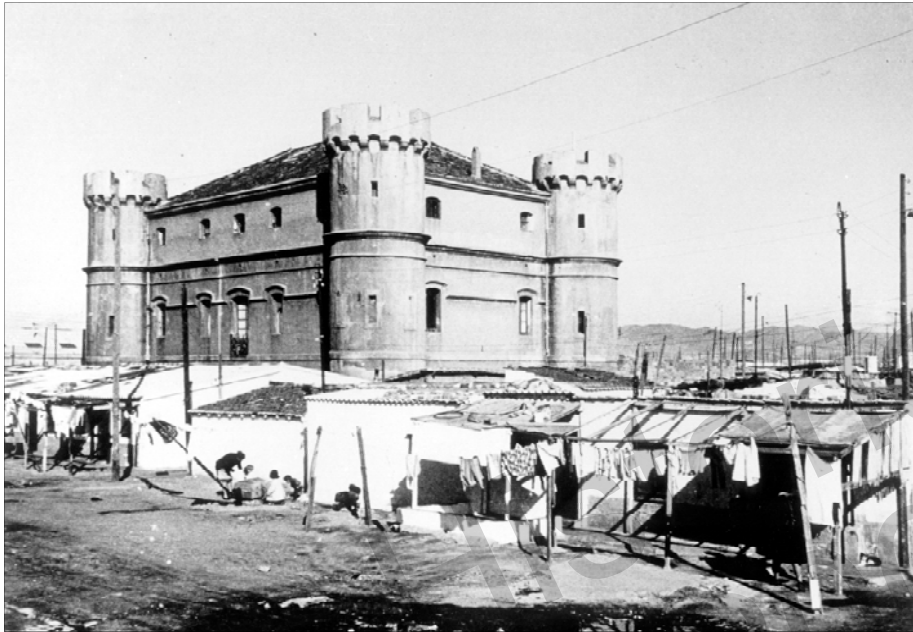

De quan l'espai del Fòrum era el Camp de la Bota

Barraques i castell del Camp de la Bota. Any 1960.

L'Arxiu Històric del Poblenou i els escrits i els esforços de Josep M. Huertas, de Nicasi Camps i altres han fet l'indestimable servei de donar a conèixer aquella part de memòria històrica que fa referència al "subsòl" on ara s'alça l'edifici triangular blau del Fòrum, el centre de convencions i aquella immensa llosa de ciment: el que fou Camp de la Bota o Mina - Pekín. L'excel·lent monogràfic de l'*Avenç* del passat mes de maig, el també monogràfic sobre el Fòrum d'*El Carrer* de la FAVB, d'abril-maig, i el text de Josep M. Taladrado del passat 27 d'abril a *El*

Punt són exemples recents d'aquesta voluntat de recuperació. El Camp de la Bota ara és recordat per dos aspectes simbòlics: com a barri de barraques, de gitanos i dels immigrants que venien a Barcelona entre l'any 1955 i el 1975 i que perdurà fins al 1980, i, anteriorment, com a camp d'afusellament durant la guerra i sobretot després, durant el franquisme. J.M. Huertas diu que té constància de 44 afusellats del 1936 al 1939, militars revoltats, i de 1.704 entre el 1939 i el 1952. Probablement en foren molts més. No en va es diu que aquella és

terra sagrada regada amb la sang innocent. Per més que el sistema s'hi esforci no és possible esborrar el passat. Tard o d'hora el sofriment i les cares dels morts retornen com si estiguessin impreses a les pedres, com diu la poesia de Màrius Torres: "Vull la pau però no vull l'oblit."

Vull glossar només un aspecte d'aquell barri, Mina - Pekín - Camp de la Bota: Mina - Pekín (el sector més a la vora de Barcelona, format majoritàriament pels antics pobladors i els immigrants recents) i Camp de la Bota (el sector més a la vora de Sant

FOTO: BARCELÓ, 1967

FOTO: BARCELÓ, 1967

Adrià, format majoritàriament per població gitana). Probablement, després de més de trenta anys ja són pocs els que recorden que entre els anys seixanta i els setanta allà es va produir una acció original i profunda de promoció social, cultural i pastoral a la influència de la qual s'estengué molt més enllà dels límits del barri. A principis dels anys seixanta, un cens impulsat per mossèn Jaume Cuspinera, de la parròquia de Sant Pere Ermengol del Besòs, deia que hi havia un total de gairebé 700 barraques i 3.500 persones, esteses sobre la sorra, entre la platja i la via del tren cap a Mataró, avui desapareguda. A l'entrada del barri, pel costat del pas a nivell, hi havia l'emblemàtic Castell de les Quatre Torres, edificat a mitjan segle XIX per a les funcions de vigilància de costes i entrenament militar i que la comandància de Marina havia cedit a la parròquia de Sant Pere Ermengol.

Des dels anys cinquanta, un petit grup d'escolapis (Salvador Salitges, Jaume Sistac, Ramon Terrós, Josep Liñán), alumnes del col·legi del carrer

de la Diputació i un grup de dominiques de la Presentació (sor Helena, sor San Vicente) anaven els caps de setmana per fer catequesi i amb una actuació social més aviat paternalista segons el costum d'aquells anys. Però l'agost del 1963 i a instàncies del meu germà Francesc, que acabava de tornar de Cuba, els escolapis decideixen establir-hi una comunitat. Va estar formada inicialment per Francesc Bolet, Josep M. Segura, que al cap de poc va anar amb l'Alexandre García-Duran al barri de les Arenes de Terrassa, que patia encara els efectes de les inundacions del 1962, i Ferran Pérez. Ben aviat s'hi afegí Anton Maduell, que fou l'últim a ser expulsat del barri per les excavadores. Hi van venir també a viure una comunitat de franciscanes formada inicialment per sor Javiera i sor Blanca.

La intenció era incardinar-se del tot en el barri, ser uns més del barri i viure la mateixa vida de pobresa del barri. L'obsessió era que si es vol evan gelitzar els pobres cal fer-ho amb mitjans pobres i amb el mateix llenguatge dels pobres. Al cap de poc, el castell

fou considerat del egació parroquial de Sant Pere Ermengol i, per tant, la comunitat va assumir la tasca pastoral de celebracions, catequesi i sacramentalització. Tant com els actes litúrgics, es van propiciar reunions familiars en petits grups, sobretot entre el món gitano, amb la intenció d'adaptar-se als mentels sagrats de casament i de funerals al seu ritual i comprensió. Al castell també s'hi reunia un nombros grup de joves de Barcelona amb l'objectiu de formar una comunitat cristiana.

Aquell mateix any 1963 començà al castell una escola primària per a la població infantil del barri. Una memòria de l'any 1964 diu que, dels 650 nens i nenes de sis a catorze anys del barri, el castell tenia capacitat per a 350. El primer professorat provenia dels antics catequistes i hi anava mogut pel valor del que significava el compromís social. D'aquesta manera trobem, per exemple, el senyor Manolo Marín i la senyora Dionisia Serna, del mateix barri, o Assumpció Casas, Pepita Balaguer, Armand Prado, M. Dolors Maduell i Jaume

Cela, que venien de Barcelona. Però aviat va créixer de volum i va caldre buscar suport entre la gent amiga. Proposaren un sistema de beques de mil pessetes per alumne i any. Per fer front a les necessitats econòmiques es creà un patronat que, durant més de deu anys, es responsabilitzà del suport material, primer de l'escola i després dels altres serveis que a poc a poc van anar naixent. Algun dia caldrà reconèixer la feina de Leopoldo Juan, de Sagristà i dels altres primers membres del patronat.

Per exemple, després de més d'un any de fer classe a nens i nenes gitanos sobre la sorra, M. Assumpció Casas va aconseguir que els pares gitanos comprenguessin el valor de la lectura i l'escriptura. I van ser els mateixos pares que finalment van construir l'humil edifici de la nova escola a la platja, que anomenaren Chi-pen-ta-li ("Veritat i Llibertat" en caló), destinat especialment a gitanos. Immediatament després de la Chi-pentalí es van posar en marxa l'escola d'artesanía,

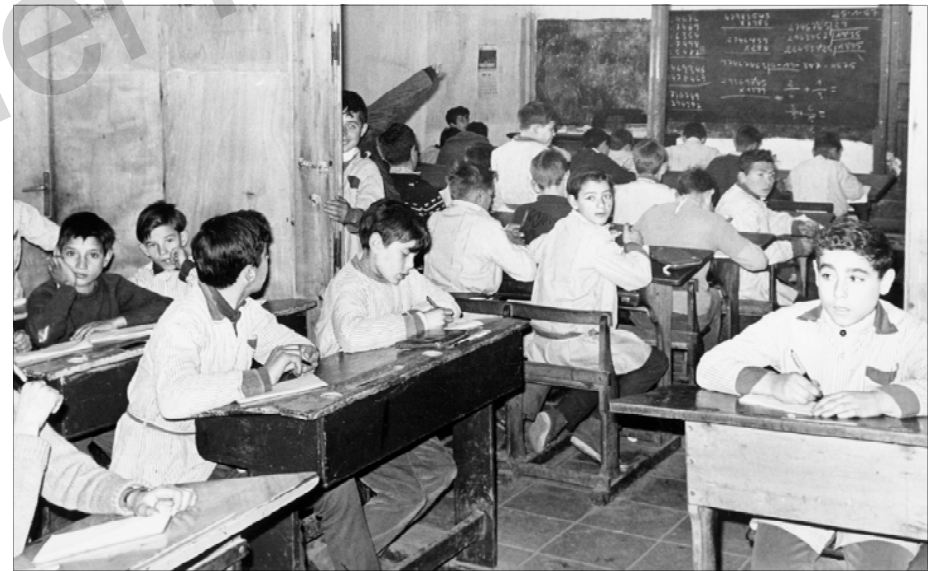

FOTOS: BARCELÓ, 1967

impulsada per M. Àngela Rucabado, Conxita Sora i Enrica Casademón, i la cooperativa gitana, destinada a la producció i la venda de flors artificials fetes de vímet tenyit, impulsada per Núria Marcet, Angelines i Antonio Torres. Es creà també la guarderia Los Àngeles, impulsada per la senyora Casacuberta, un modest consultori mèdic en una petita dependència del

FOTOS: BARCELÓ, 1967

castell on el doctor Francesc Balagué hi visitava tres cops per setmana, i tota la gamma d'activitats paraescolars d'oci i culturals, equips de futbol, colònies, teatre, etc.

La comunitat escolàpia estava al darrere d'aquests projectes i d'altres: per exemple, darrere de la dimensió reivindicativa del barri per impedir l'enferroc d'alguna barraca quan ho

ordenava el delegat municipal de barraquisme, el senyor Jaume Mensa; per aconseguir el centre de salut definitiu o el nou centre públic d'EGB Manuel de Falla, que havia de substituir el castell i que va durar fins a l'enferroc definitiu del barri.

Fou una feina considerable de promoció humana i cultural i una acció pionera amb relació a la cultura

gitana. En col·laboració amb Càritas, dirigida aleshores per Jordi M. García-Die, i especialment amb el Secretariat Gitano, es tractava de fomentar entre la població gitana els valors i l'orgull subjectiu de pertànyer a la seva ètnia, enmig d'un món progressivament racista i que, pel model de desenvolupament i creixement urbà de la gran Barcelona, tancava les portes i deixava

cada cop menys espais a les ètnies minoritàries. El Centre d'Estudis Gitanos, per exemple, que s'ubicà a Barcelona al carrer del Call, impulsat entre altres per en Francesc, va promoure la formació d'especialistes en cultura gitana, entre els quals destaca Carme Garriga, i fou un instrument per coordinar-se amb altres iniciatives estatals de promoció del món gitano.

El final dels anys seixanta van ser anys d'un debat intens: el maig del 68 a París; els tancs del Pacte de Varsòvia-Praga l'agost, la massacre de la plaça de les Tres Cultures a Mèxic el mes d'octubre, les expectatives del primer pont concili, Vietnam, símptomes de l'esgotament del franquisme, creixement de l'onada d'immigració, etc. En l'àmbit d'església, el debat fou més agut en els barris obrers i d'immigració. En la dimensió de la visibilització de la fe va ser el moment de la polèmica sobre la pastoral de sacramentalització, sobre la presència de l'església en la societat laica, sobre la funció social del capellà, etc., i, en la dimensió social, era el debat sobre si cal posar l'accent en l'atenció a les persones o al canvi de les estructures, sobre assistencialisme o promoció col·lectiva, sobre el manteniment dels serveis que indirectament podrien fer més lent el procés de canvi o la implicació en les estructures polítiques. Aquests debats van estar també molt vivament presents al Besòs i al Camp de la Bota. Crec que, en aquell moment, figures com ara mossèn Jaume Cuspinera i la seva concepció de l'església encarnada discretament enmig del poble, professionals dels Serveis Socials com ara Rosa Domènech, Francesca Vintró, Rosa Romeu o Rosa Barenys i l'ampli equip que hi havia al Camp de la Bota van prestar

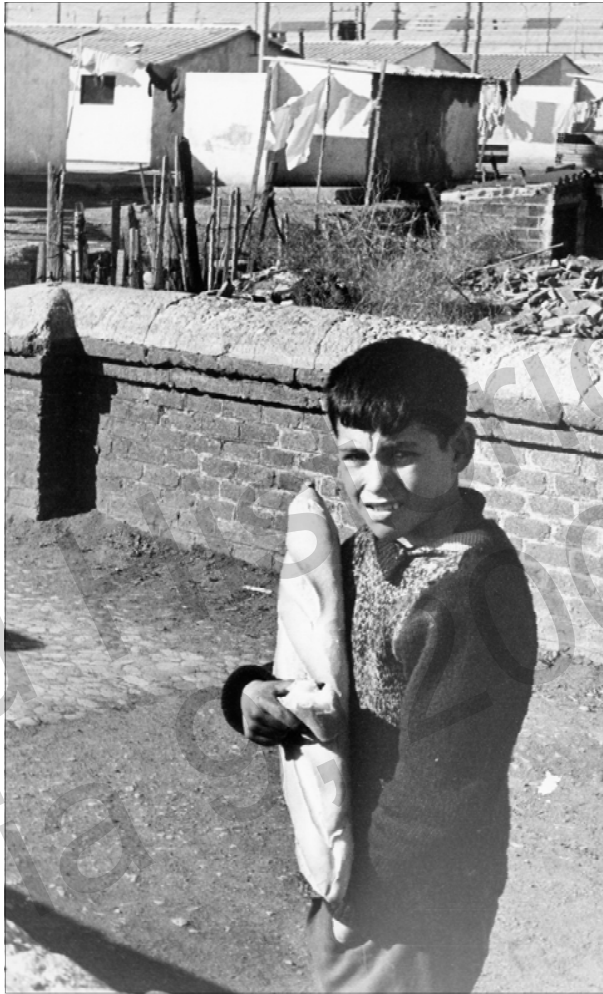

FOTO: BARCELÓ, 1967

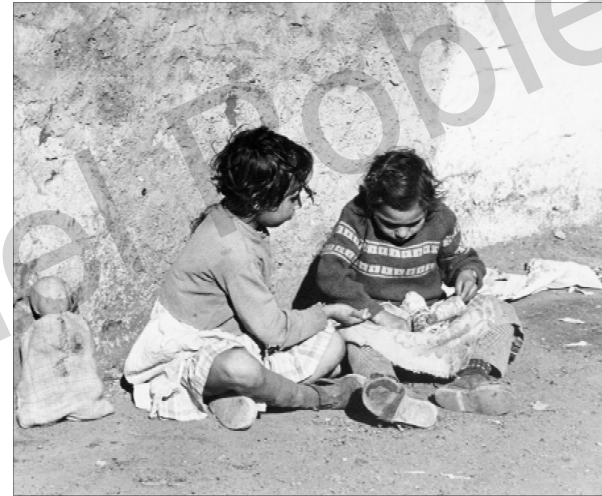

FOTO: BARCELÓ, 1967

a l'església i a la societat un servei de darificació incalculable.

En Francesc va pagar cara la fidelitat al món gitano. El 28 d'octubre de 1966, al vestíbul de la Facultat de Dret els estudiants van organitzar un acte contra la repressió franquista. A última hora ell fou invitat a participar-hi per parlar de la repressió policial contra el món gitano. *A posteriori* l'acte fou declarat il·legal i els que hi van participar havien de ser processats pel TOP (Tribunal d'Ordre Públic). Donada la notorietat d'alguns dels oradors, el president del Tribunal, el jutge Mateu, els havia fet arribar la possibilitat de disculpar-se tot al·legant: "No me n'havia assabentat, no sabia de què anava...". Ell va afirmar que sabia perfectament de què anava i que ho tornaria a dir. El judici a Madrid fou el 2 de març del 1968 i fou condemnat a un any. El mateix

jutge Mateu li va oferir la possibilitat de complir la condemna en una casa d'escolapis, com establia el concordat. En Francesc li respongué que no volia acceptar privilegis. I finalment, la matinada del 24 de setembre de 1968 fou detingut i portat a la presó de Zamora, adaptada com a presó de capellans en un règim d'una duresa insòlita. L'estada a Zamora durà fins a finals de juliol del 1969. Jo vaig substituir-lo durant tot aquest temps i fins al 1970, fent vida a la barraca amb l'Anton Maduell i en Ferran Pérez. A la presó, "hostal de la reixa d'or", com diu a la introducció, va escriure *El gitano, una cultura folk a casa nostra*, editat per Nova Terra, que segons molts és el primer intent publicat a casa nostra de comprensió del món gitano des de l'antropologia.

Tornant de la presó, en Francesc és rebut amb continuades mostres d'a-

fecte, especialment entre els gitanos. Saben quina ha estat la causa que ha defensat i com ha hagut de pagar-ho. Però en part el barri ha canviat i, d'altra banda, els superiors escolapis li proposen anar a Mèxic. Ell dubta però finalment accepta i viu a Mèxic fins a la seva mort d'accident el 1996, a la zona pobre de Maconí. Els escolapis havien acceptat el compromís de continuar fidels al Camp de la Bota i a la causa gitana. El 1973 es van incorporar a la comunitat escolàpia Paco Garcia d'Haro i Josep Segalés. El pare Anton Maduell com a la barraca fins al final, en solitari, quan tot al voltant s'havia enderrocat i el polígon de la Mina ja havia absorbit la majoria de barraquistes. En aquesta darrera barraca ell mateix hi havia pintat el rètol de l'adreça: Diagonal núm. 1.

JAUME BOTÉY